

**UNIVERSITATEA DE ȘTIINȚE AGRONOMICE ȘI
MEDICINĂ VETERINARĂ – BUCUREȘTI**

Ing. Adrian TUREK RAHOVEANU

TEZĂ DE DOCTORAT

*FORME DE EXPLOATARE A TERENURILOR
ÎN CONDIȚIILE AGRICULTURII ROMÂNEȘTI*

Conducător științific:

Prof.univ.asoc.dr.ing. Ion BOLD

Membru titular al Academiei de Științe Agricole și Silvicultură

Membru titular al Academiei Oamenilor de Știință

- București -

2006

CUPRINS

Introducere

Cap. 1: Resursele funciare ale României – rol și semnificație în dezvoltarea economiei	1
1.1. Agricultura în economia națională	1
1.2. Pământul – principalul factor de producție în agricultură	11
1.3. Resursele funciare ale României	13
Cap. 2: Evoluția structurilor de proprietate funciară și a exploatațiilor în agricultura românească	22
2.1. Istoricul proprietății agrare în România	22
2.1.1. Evoluția proprietății statului	22
2.1.2. Evoluția proprietății țărănești	36
2.2. Proprietatea funciară până la reforma agrară din 1918	43
2.3. Evoluția fondului funciar în perioada interbelică	47
2.4. Evoluția agriculturii românești în perioada 1945-1989	59
2.4.1. Perioada 1945-1949	59
2.4.2. Perioada 1949-1962	65
2.4.3. Perioada 1962-1989	68
2.4.4. Structura de proprietate și producție	71
2.5. Evoluția fondului funciar în condițiile diversificării formelor de proprietate	79
2.5.1. Influența cadrului legislativ asupra agriculturii românești după anul 1989	79
2.5.2. Dezetatizarea și privatizarea	94
2.5.3. Formele de proprietate actuale asupra terenurilor	99
2.5.4. Tipuri de exploatații agricole	101
2.5.4.1. Gospodării agricole individuale	102
2.5.4.2. Formele asociative: asociații și societăți agricole	107
2.5.4.3. Societățile comerciale agricole	116
2.5.4.4. Institute (stațiuni) de cercetare	121
2.5.5. Producția agricolă	123
2.5.5.1. Producția vegetală	124
2.5.5.2. Proiecții privind producția agricolă vegetală	136
2.5.5.3. Producția animală	150
2.5.5.4. Proiecții privind producția agricolă animală	156
2.5.5.5. Agricultura ecologică	167
2.5.5.6. Baza tehnico-materială	172
2.5.5.7. Sprijinul agricol	186
2.5.5.7.1. Diversitatea mecanismelor de susținere a agriculturii	186
2.5.5.7.2. Direcții de alocare a subvențiilor pe etape	189
2.5.5.7.3. Programe de sprijin în agricultură	199
Cap. 3: Structurile agricole în Uniunea Europeană	208
3.1. Dimensiunea economică și tipologia exploatațiilor agricole	208
3.2. Producția agricolă în statele membre UE și candidate.....	228
3.3. Cooperarea agricolă	242

Cap. 4: Dimensiunea optimă a exploatațiilor agricole	247
4.1. Exploatația agricolă – factor determinant în valorificarea resurselor funciare	245
4.2. Conținutul și definirea noțiunilor de mărime și dimensiune a exploatațiilor agricole	255
4.3. Factorii care influențează mărimea și dimensiunea exploatațiilor agricole	260
4.4. Metode de determinare a dimensiunii raționale și a mărimii economice a exploatațiilor agricole	264
4.5. Criterii de stabilire a dimensiunii raționale și a mărimii economice a exploatațiilor agricole	265
4.5.1. Marja brută standard – principalul criteriu utilizat în stabilirea dimensiunii raționale și a mărimii economice a exploatațiilor agricole	266
4.5.2. Formarea de capital propriu – criteriu de bază al viabilității economice a exploatațiilor agricole	271
4.5.3. Dotarea optimă cu tractoare și mașini a unităților agricole	273
4.6. Exploatația agricolă și mediul economic	277
Cap. 5: Determinarea eficienței economice în exploatațiile agricole specializate în producția vegetală, în agrozona de câmpie	283
5.1. Particularitățile zonale ale agriculturii românești	283
5.2. Situația actuală a exploatațiilor agricole în agrozona de câmpie	287
5.3. Tendințe de dezvoltare a exploatațiilor agricole în România	291
5.4. Proiectarea de module de exploatații agricole în agrozona de câmpie	293
5.4.1. Structuri de producție în sectorul vegetal	293
5.4.2. Tehnologii de producție în sectorul vegetal	300
5.4.3. Elaborarea bugetelor de venituri și cheltuieli	302
5.5. Elaborarea modulelor specifice de exploatații agricole cu profil vegetal și dimensiuni diferite în agrozona de câmpie	305
5.6. Sinteza principalilor indicatori ai modulelor proiectate	306
Concluzii și propuneri	310
Bibliografie	330
Bibliografie selectivă a autorului	336
Anexe – date de fundamentare	342

INTRODUCERE

În contextul schimbărilor politice intervenite după anul 1989, agricultura românească a suferit transformări majore. Aceste transformări au fost determinate de redistribuirea și constituirea proprietății funciare private și au condus la noi structuri agrare de producție, care încă evoluează.

Reforma structurală în agricultură este un proces îndelungat și nu se încheie odată cu privatizarea pământului, ea continuând cu consolidarea proprietății și modernizarea structurilor de producție și economice. Politica de reformă structurală urmărește crearea unor exploatații agricole viabile, care dispun de mijloace tehnice moderne, sunt gestionate eficient și asigură agricultorului un nivel de trai decent.

Scopul propus prin această lucrare de doctorat este organizarea și dezvoltarea agriculturii private, în contextul reformei structurale din agricultura României, în condițiile diversificării formelor de proprietate și de folosire a terenurilor.

Resursele funciare și structurile agrare sunt factori determinanți ai dezvoltării agriculturii, ca ramură de bază care echilibrează dezvoltarea economică și socială a unei țări. Ori, structuri agricole raționale pot fi considerate acelea care permit ca pământul – principalul mijloc de producție – să fie organizat și amenajat „pentru a permite încorporarea unui cât mai mare coeficient de capitalizare, muncă și management, în vederea obținerii unor rezultate cantitative, calitative și economice cât mai ridicate, în cadrul concurenței naționale și mondiale”^{*}.

Agricultura României a parcurs, de-a lungul timpului, mai multe etape din punct de vedere al proprietății și al sistemului de exploatare. Structura exploatațiilor agricole a evoluat sub influența formelor social - economice de organizare, a resurselor funciare, materiale, umane și financiare existente în diferitele etape de dezvoltare.

---

^{*} *Blaga I. – Varietatea și interdependența structurilor economice, Tratat de economie contemporană, Ed. Politică, 1987*

În principiu, oricărei etape de dezvoltare, îi corespunde o anumită structură agrară, de organizare economică, juridică, dat fiind că procesul de producție este un proces de valorificare al resurselor naturale, potrivit gradului de dezvoltare tehnică, economică și socială atins de societate.

Ne punem, astfel, întrebarea care este soluția în realizarea unor structuri agrare optime, de concentrare și specializare a producției? Crearea, în condițiile liberei circulații a terenurilor și a economiei de piață a fermelor de mărime mijlocie, viabile economic, așa cum există în agricultura europeană? Acest proces a fost și rămâne de durată, cu implicații directe în folosirea resurselor funciare, a dotării și echipării tehnice, corelată cu utilizarea rațională și calificarea forței de muncă și, în special, în ceea ce privește comasarea terenurilor care necesită perioade de timp foarte lungi. În aceste condiții, „nu există decât o singură soluție, dezvoltarea formelor asociative, asociații familiale, asociații cu statut juridic, societăți comerciale, societăți arendășești”^{*}.

Având în vedere aceste realități și beneficiind de îndrumarea științifică a d-lui Prof.univ.asoc.dr.ing. Ion BOLD - conducător științific, cât și de experiența practică a subsemnatului, fiind cercetător științific în cadrul Institutului de Cercetări pentru Economia Agriculturii și Dezvoltare Rurală din cadrul Academiei de Științe Agricole și Silvicultură „Gheorghe Ionescu Șişești”, am elaborat prezenta teză de doctorat, intitulată: „**FORME DE EXPLOATARE A TERENURILOR ÎN CONDIȚIILE AGRICULTURII ROMÂNEȘTI**”.

Pentru a evidenția aspectele multiple și complexe pe care le ridică valorificarea resurselor funciare în condițiile diversificării formelor de proprietate și de folosință a terenurilor, am considerat necesară disocierea problematicii abordate, astfel încât capitolele tezei să cerceteze multiplele aspecte privitoare la utilizarea eficientă a fondului funciar.

În primul capitol, intitulat „**Resursele funciare ale României – rol și semnificație în dezvoltarea economiei**” am prezentat resursele funciare ale României, evoluția acestora, precum și rolul și importanța agriculturii în dezvoltarea economiei naționale, contribuția pe care o are agricultura la formarea PIB. Agricultura este un sector vital al economiei românești, considerată de-a lungul unei perioade lungi de timp drept ramura de bază a economiei, ramură principală, o prioritate a economiei naționale.

---

^{*} I. Bold, A. Crăciun – Structuri agrare în lume, volumul I, Ed. Mirton, Timișoara, 1996

Capitolul 2: „Evoluția structurilor de proprietate funciară și a exploatațiilor în agricultura românească” prezintă un istoric al structurilor de proprietate funciară și a exploatațiilor în agricultura românească, în diferite etape de dezvoltare: în perioada antebelică; în perioada interbelică; în perioada 1945-1989 și după 1989 până în prezent.

Cea mai mare parte a acestui capitol a fost dedicată analizei transformărilor care au avut loc în agricultura românească după evenimentele din 1989, în condițiile diversificării formelor de proprietate.

Din această perspectivă, am prezentat, mai întâi, cadrul legislativ care guvernează proprietatea și exploatarea agricolă. Am prezentat actele normative privind structurile agrare din țara noastră, respectiv: cadrul specific reformei funciare sau de colectivizării, cadrul specific asocierii în agricultură, cadrul legislativ specific dezvoltării pieței funciare și cadrul legislativ specific privatizării terenurilor aflate în proprietatea privată a statului.

În continuare, am prezentat, tipurile de exploatații agricole formate și existente în prezent în agricultura românească pe baza aplicării legislației din domeniul funciar, precum și evoluția suprafețelor cultivate, a producțiilor agricole vegetale și animale, pe forme de proprietate.

Pe baza producțiilor medii și totale la principalele produse agricole vegetale și animale, prezentate în evoluție pe ultimii 15 ani, folosind metode statico-matematice (metoda modificării mediei absolute), am realizat proiecții ale principalelor produse vegetale și animale până în anul 2015. În mod similar, am realizat, pentru aceeași perioadă de timp, proiecții privind suprafețele cultivate cu principalele produse agricole vegetale și a efectivelor de animale.

Capitolul al doilea se continuă cu o analiză privind baza tehnico-materială utilizată în agricultura românească, cu referire la dotarea tehnică, îngrășămintele chimice utilizate, consumul de sămânță certificată și material săditor, precum și lucrările de îmbunătățiri funciare, ca resurse și potențial de utilizare eficientă a pământului.

Capitolul se încheie cu studiul privind sprijinul acordat agriculturii, în această perioadă de tranziție, cu referire la diversitatea mecanismelor de susținere a agriculturii, direcțiile de alocare a subvențiilor, precum și programele de sprijin în agricultură.

În capitolul 3, intitulat: „**Structurile agricole în Uniunea Europeană**”, am prezentat situația structurilor agricole în țările Uniunii Europene, dimensiunea economică și tipologia exploatațiilor existente, nivelul producțiilor agricole în statele membre UE și candidate, structura producției agricole în UE-25 și perspectivele în structura producției și a consumului, precum și structurile cooperăției agricole în Uniunea Europeană.

În capitolul 4: „**Dimensiunea optimă a exploatațiilor agricole**” am abordat problematica dimensiunii optime a exploatațiilor agricole; metodele de determinare și criteriile de stabilire a dimensiunii raționale și a mărimii economice a exploatațiilor agricole, precum și factorii care influențează mărimea și dimensiunea exploatațiilor agricole.

Datorită specificului agriculturii și a stadiului actual de formare a sectorului privat, nu poate fi benefică o politică a structurilor care să risipească resursele pentru a realiza creșterea forțată a dimensiunilor exploatațiilor. Conceptul de dimensiune a unei exploatații este discutabil, pentru că acesta este supus influenței unei multitudini de factori, cum ar fi: geografici, climatici, economici, tehnologici etc. Aceasta este și motivația pentru care noțiunea de dimensiune este abordată concomitent cu cea de mărime optimă a exploatațiilor agricole, prin prisma conceptului de viabilitate economică.

În prezenta lucrare, problemele privind dimensiunea exploatațiilor agricole și viabilitatea economică a acestora, sunt prezentate în capitolul 5.

Astfel, în capitolul 5, intitulat: „**Determinarea eficienței economice în exploatațiile agricole specializate în producția vegetală, în agrozona de câmpie**”, pe baza datelor și informațiilor cuprinse în capitolele anterioare am proiectat 20 module de exploatații agricole cu profil vegetal și dimensiuni diferite în agrozona de câmpie, pe 3 tipuri de organizare (gospodărie individuală, asociații familiale și societăți agricole) și apoi am făcut analiza economică a modulelor proiectate.

În finalul lucrării am prezentat scurte concluzii în ceea ce privește agricultura românească în diferitele etape ale evoluției acesteia și în etapa actuală, de diversificare a formelor de proprietate și de folosire a pământului - principalul factor de producție în agricultură.

Astfel, prezenta teză de doctorat, bazată pe studii și cercetări aprofundate, impune atenției generale trei idei principale:

- înțelegerea definitivă a conceptelor de proprietate și de exploatare având în vedere evoluția noastră istorică, stadiul în care a ajuns agricultura românească și perspectivele acesteia, în ideea realizării unor exploatații viabile, a unei structuri agrare economice integrate dezvoltării rurale de ansamblu;

- adoptarea din punct de vedere economic și tehnic a unui concept unitar pentru abordarea și soluționarea problemelor agrare, bazat pe experiența țărilor dezvoltate, fiind util pentru cei ce au în preocupări destinele agriculturii României;

- atestă posibilitățile de dezvoltare a agriculturii românești prin folosirea rațională a resurselor naturale și economice în condițiile unor structuri agrare corespunzătoare diferitelor zone și exploatații, cu folosirea dotării și echipării tehnice moderne și aplicând sisteme de agricultură recomandate de cercetarea științifică agricolă.

Doresc să adresez sincere mulțumiri d-lui Prof.univ.asoc.dr.ing. Ion BOLD pentru sprijinul acordat în elaborarea acestei lucrări, pentru sfaturile pertinente pe care le-am primit, ajutându-mă să aduc lucrarea la un standard apropiat de cerințele unei lucrări științifice.

Ing. Adrian Turek Rahoveanu

București, aprilie 2006